

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Інститут гуманітарних і соціальних наук

Кафедра філології та мовної комунікації

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
035 ФІЛОЛОГІЯ**

Дніпро
НТУ «ДП»
2021

УДК 811.161.1(075.8)

Затверджено методичною комісією зі спеціальності 035 Філологія (протокол №1 від 31 серпня 2021 р.) за поданням кафедри філології та мовної комунікації (протокол № 11 від 7 липня 2021 р.).

Л 87

Луценко В.І. Педагогічна практика. Методичні рекомендації для бакалаврів спеціальності 035 Філологія / В.І. Луценко ; Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2021. 47 с.

Розробник :

Луценко В.І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології та мовної комунікації Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Ірина Дроздова
кандидат філологічних наук, доцент Інна Заваруєва

Методичні рекомендації систематизовано розкривають цілі, основні завдання, зміст, етапи проходження педагогічної практики бакалаврів спеціальності «Філологія» ІГСН НТУ «Дніпровська політехніка». Детально пояснюються вимоги до оформлення звітної документації результатів проходження педагогічної практики студентами.

Методичні рекомендації включають поради, які дають відповіді на питання, що найчастіше виникають у студентів під час практики. Зокрема щодо підготовки і проведення уроків української мови та літератури, проведення масових заходів для школярів.

Значна увага приділяється формуванню у студентів умінь організації та проведення контрольних заходів, процесу розробки різномісних завдань. Особливе місце в методичних рекомендаціях відводиться виховній роботі практикантів, виконанню обов'язків класного керівника.

Призначені для здобувачів ступенів вищої освіти бакалавра спеціальності «Філологія» освітньо-професійної програми «Українська мова та література», вчителів закладів загальної середньої освіти, викладачів закладів вищої освіти.

Відповідальний за випуск: завідувач кафедри філології та мовної комунікації, проф. С.Є Ігнат'єва

© В. І. Луценко, наук. редакція, 2021
© НТУ «Дніпровська політехніка», 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	6
ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	9
ОБЛІК І ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	10
МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	12
ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИКАНТІВ	15
ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРАКТИКАНТА	17
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ	18
ВИКОНАНЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАВДАННЯ	22
МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ СТУДЕНТАМ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	24
УРОК ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	27
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ УРОКУ	28
ЯКИМ ЧИНОМ АНАЛІЗУЮТЬСЯ Й ОБГОВОРЮЮТЬСЯ ПРОВЕДЕНІ СТУДЕНАМИ-ПРАКТИКАНТАМИ УРОКИ?	29
ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОГО МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОГО ЗАХОДУ?	30
ЯКУ РОБОТУ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ВИКОНУЄ СТУДЕНТ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ?	32
ЯКИМ ЧИНОМ ПІДГОТУВАТИ І ПРОВЕСТИ ПОЗАКЛАСНИЙ ВИХОВНИЙ ЗАХІД?	34
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	36
ДОДАТОК А. ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПРОВЕДЕНОГО УРОКУ	37
ДОДАТОК Б. ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПРОВЕДЕНОГО ПОЗАКЛАСНОГО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО ЗАХОДУ	39
ДОДАТОК В. ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПРОВЕДЕНОГО ПОЗАКЛАСНОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ	40
ДОДАТОК Г. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УЧНЯ	41
ДОДАТОК Д. ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНА СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ	43
ДОДАТОК Е. ПРАВИЛА ТЕХНІКИ ОРГАНІЗАЦІЇ УЧНІВ НА НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	45
ДОДАТОК Є. ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ	46

ВСТУП

Важливою складовою освітнього процесу бакалаврату є практична підготовка студентів, зокрема проходження педагогічної практики. Терміни проведення визначаються навчальними планами і графіком освітнього процесу.

Студентам під час педагогічної практики необхідно бути готовими до реальної діяльності, з виконання посадових обов'язків педагогічного працівника закладів середньої загальної, професійно-технічної або фахової передвищої освіти.

Найбільш ефективний спосіб відчути специфіку педагогічної професії та визначити для себе напрямок подальшого професійного вдосконалення – перевірка учнівським чи студентським колективом. У цих умовах важливо показати себе не лише вчителем української мови та літератури, а ще й педагогом-вихователем, методистом, організатором діяльності учнів або студентів.

Навчальним планом підготовки бакалаврів передбачено проходження студентами **педагогічної практики**. Педагогічна практика – це складова частина практичної підготовки фахівців-філологів, яка конкретизує освітньо-професійну програму спеціалістів за *спеціальністю 035 Філологія. 035.01»Українська мова та література*». Педагогічна практика для студентів III курсу розроблена на основі

– Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93;

– Проекту Положення «Про практичну підготовку студентів вищих навчальних закладів» від 09.02.2011, розробленого Міністерством освіти і науки України;

– Рекомендацій щодо проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» у 2013 році на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.11.2012 № 970 «Про затвердження плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» та наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 20.12.2012 № 1448 «Щодо плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва».

В освітньо-професійній програмі Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» спеціальності **035 Філологія, спеціалізації 035.01 «Українська мова та література»** здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПРН) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема, до дисципліни «Педагогічна практика» віднесено такі результати навчання:

ПРН3	Організовувати процес свого навчання й самоосвіти
ПРН8	Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як

	мистецтва слова, історію мови і літератури , що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання в професійній діяльності
ПРН10	Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
ПРН14	Використовувати мову, що вивчається, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.
ПРН16	Знати і розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності
ПРН17	Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання
ПРН18	Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.
СР2	Формувати мовну свідомість, розвивати креативну діяльність майбутнього фахівця як мовної особистості, спроєктованої на розуміння та психолінгвістичний аналіз мовленнєвої поведінки індивідуума, соціальних дискурсивних практик.
СР3	Володіти експресивними, емоційними, логічними засобами мови, спрямовувати знання для досягнення запланованого прагматичного результату, розвивати індивідуальну траєкторію професійного розвитку особистості.

МЕТОЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ є оволодіння студентами сучасними технологіями, методами, засобами навчання української мови та літератури, набуття на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і компетентностей для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в закладі освіти, розвиток потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати, формування індивідуального стилю професійної діяльності.

ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ПЕРЕД СТУДЕНТАМИ ПОСТАВЛЕНІ ЗАВДАННЯ:

- ознайомитися зі структурою та змістом освітнього процесу у відповідних закладах середньої освіти, з особливостями роботи вчителя-словесника, класного керівника;
- оволодіти формами освітньої взаємодії з учнями, навчитися самостійно та творчо застосовувати знання, способи діяльності, які були засвоєні під час вивчення філологічних і психолого-педагогічних дисциплін;

- набути вмінь і навичок самостійного проведення навчальної й виховної роботи з учнями, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості;
- навчитися використовувати в педагогічній діяльності організаційні форми навчання української мови та літератури; планувати та проводити уроки різних типів чи навчальні заняття з ефективним використанням різноманітних методів і засобів навчання української мови та літератури, педагогічних прийомів, які активізують пізнавальну діяльність учнів, сприяють їхньому вихованню й розвитку;
- ознайомитися з досвідом педагогів-наставників, випробувати найефективніші прийоми і методи навчання й виховання школярів, оволодіння сучасними прогресивними технологіями навчання української мови та літератури;
- набути вмінь професійного й педагогічного спілкування з учнівською аудиторією;
- навчитися організовувати, проводити та аналізувати різні формимасових заходів;
- навчитися проводити роботу з професійної орієнтації серед учнів;
- навчитися реалізовувати власний особистісний творчий потенціал;
- сформувані в студентів психологічну готовність до роботи в закладах загальної середньої, професійно-технічної або фахової передвищої освіти.

ЗГІДНО З ВИМОГАМИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ СТУДЕНТИ ПОВИННІ ДОСЯГТИ ТАКИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ (КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ):

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі, практичні проблеми у галузі загальної середньої, професійно-технічної або фахової передвищої освіти, в процесі навчання, що передбачає застосування певних педагогічних технологій і методів навчання української мови та літератури й характеризується комплексністю та невизначеністю умов;
- уміння застосовувати сучасні методики і педагогічні технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу у відповідних закладах освіти;
- здатність організувати комунікацію серед учнів, студентів і колег.

Навчально-методичне видання є спробою практично спрямованої систематизації вмінь застосування теоретичних знань, отриманих при вивченні методик навчання української мови та літератури, педагогіки і психології в конкретній практичній роботі в закладах освіти на первинних посадах: «учитель української мови та літератури». «учитель української мови та літератури старшої профільної школи».

Методичні рекомендації розкривають специфіку проходження практики студентами-бакалаврами. Методичні рекомендації укладено згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та алгоритму вивчення навчального матеріалу психолого-педагогічних та фахових дисциплін.

Види, обсяг і порядок проходження педагогічної практики визначається розділом «Практика» навчального плану спеціальності.

ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика є однією з провідних подій у житті майбутнього вчителя. Вона з'єднує теоретичне навчання студентів з їх самостійною роботою в закладах загальної середньої освіти, допомагає набути певного досвіду практичної діяльності.

Педагогічна практика базується на отриманих студентами знаннях і сформованих компетентностях у процесі вивчення філологічних дисциплін, курсів з психології та педагогіки, а також методики навчання української мови і літератури.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД:

- володіння знаннями, вміннями і навичками (далі – ЗУН) з української мови і літератури, методики навчання української мови і літератури та психолого-педагогічних дисциплін;
- знання сутності компонентів методичної системи навчання української мови і літератури в сучасній українській освіті;
- належного підбору закладів загальної середньої, професійно-технічної освіти для проходження виробничої педагогічної практики студентами: з відповідною навчально-матеріальною базою та висококваліфікованими педагогами;
- доброзичливого ставлення педагогічного колективу закладу освіти до студентів і надання їм допомоги в реалізації завдань виробничої педагогічної практики;
- належного керівництва практикою з боку її керівників, викладачів дисциплін загальної і професійної підготовки, адміністрації та педагогів закладів середньої освіти, психологів.

Педагогічна практика студентів-філологів організовується деканатом ІГСН НТУ «Дніпровська політехніка», завідувачем кафедри філології та масової комунікації і керівником-методистом від кафедри. Проходження практики відбувається у групах з 3-5 студентів, які направляються на бази практики – заклади загальної середньої освіти м. Дніпра і Дніпропетровської області, що мають усі необхідні умови для здійснення професійної освіти. Окремі студенти відповідно до наданої документації (клопотань адміністрації закладів освіти, медичних довідок тощо) проходять практику в індивідуальному порядку. Завідувач кафедри філології та масової комунікації завчасно здійснює розподіл студентів для проходження практики, який затверджується наказом директора ІГСН.

Перед початком педагогічної практики проводиться **НАСТАНОВЧА КОНФЕРЕНЦІЯ**. Вона присвячується ознайомленню студентів із порядком проходження практики і технікою безпеки, змістом практики, правами й обов'язками практикантів. Також студенти отримують необхідні документи: направлення, відомості-характеристики, контрольно-оцінювальні листи результатів педагогічної практики, індивідуальні завдання, психолого-

педагогічне завдання, методичні рекомендації тощо.

Відповідальність за організацію, проведення і контроль педагогічної практики покладається на ректора НТУ «Дніпровська політехніка». Загальне керівництво педагогічною практикою здійснює деканат ІГСН і завідувач кафедри. Безпосереднє керівництво групою студентів-практикантів покладається на керівника-методиста та керівника від бази практики.

ФУНКЦІЇ КЕРІВНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ КЕРІВНИК-МЕТОДИСТ ВІД КАФЕДРИ:

- встановлює зв'язок з адміністрацією закладу освіти, проводить інструктивно-методичну роботу з її педагогами до прийому студентів, забезпечує їх необхідними рекомендаціями;
- організовує в перший день практики зустріч адміністрації закладу освіти зі студентами; разом з нею розподіляє студентів за класами;
- затверджує індивідуальні плани роботи студентів-практикантів і контролює їх виконання;
- контролює діяльність старости студентської групи;
- спільно з педагогами-наставниками консультує практикантів під час їх підготовки до уроків чи занять і позакласних заходів у встановлений час;
- відвідує уроки і позакласні заходи, які проводять студенти, керує їх обговоренням, підводить підсумки, оцінює діяльність;
- перевіряє звітну документацію студента-практиканта, оцінює її та виставляє оцінку в контрольній-оцінювальній лист результатів виробничої педагогічної практики.

КЕРІВНИК ВІД БАЗИ ПРАКТИКИ (ПЕДАГОГ-НАСТАВНИК):

- бере участь у настановчій і підсумковій конференції з практики;
- ознайомлює студентів з планом своєї навчально-виховної роботи з української мови і літератури, проводить відкриті уроки і позакласні заходи, організовує їх обговорення;
- здійснює методичну допомогу студентам у плануванні, підготовці та проведенні уроків української мови та літератури і позакласних заходів, приділяє особливу увагу застосуванню ними сучасних технологій і методів навчання;
- знайомить студентів з оформленням і обладнанням кабінету української мови та літератури;
- не пізніше, ніж за день до проведення студентами уроку чи заходу аналізує і затверджує його план-конспект;
- надає характеристику навчальної діяльності з української мови та літератури практиканта; оцінює навчальну роботу та виставляє оцінку в контрольній-оцінювальній лист результатів виробничої педагогічної практики і відомість-характеристику.

КЛАСНИЙ КЕРІВНИК:

- ознайомлює практиканта зі складом учнів класу, їх особовими справами,

діагностичними картками, успішністю, поведінкою, з основними виховними завданнями і планом своєї роботи;

- допомагає студенту-практиканту визначити виховні завдання, консулює його під час складання індивідуального плану, контролює виконання цього плану;

- дає конкретні завдання студенту щодо проведення поточної виховної роботи з учнями;

- відвідує позакласні виховні заходи, що проводяться студентами, аналізує та оцінює їх;

- надає допомогу студенту у виконанні психолого-педагогічного завдання, зокрема у складанні психологічної характеристики учня;

- дає характеристику діяльності студента-практиканта, оцінює його виховну роботу і виставляє оцінку в контрольно-оцінювальний лист результатів виробничої педагогічної практики.

КЕРІВНИК ПРАКТИКИ З ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ:

- розробляє і надає психолого-педагогічне завдання на період практики щодо аналізу суб'єктів освітнього процесу закладу загальної середньої освіти;

- консулює студентів щодо проведення психологічної характеристики одного учня класі за умови анонімності;

- надає допомогу студентам у проведенні дидактичного аналізу уроку досвідченого вчителя закладу освіти;

- перевіряє виконання студентами психолого-педагогічного завдання, оцінює його і виставляє оцінку в контрольно-оцінювальний лист результатів виробничої педагогічної практики.

СТАРОСТА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ:

- разом з груповим керівником і керівником від бази практики планує роботу студентської групи;

- здійснює щоденний облік роботи студентів-практикантів;

- організовує відвідування та аналіз уроків і позакласних заходів студентами-практикантами і груповим керівником;

- *раз на тиждень* звітує груповому керівнику про хід практики;

- доводить до відома студентів-практикантів інформацію про проведення групових консультацій керівників практикою;

- *протягом першого тижня* практики староста подає груповому керівнику розклад дзвінків у закладі освіти та графік проведення уроків і позакласних заходів (вони позначаються*) студентами-практикантами у формі таблиці 1;

**ГРАФІК ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ І ПОЗАКЛАСНИХ ЗАХОДІВ
ПРАКТИКАНТІВ**

ПІБ СТУДЕНТА- ПРАКТИКАНТА	КЛАС	ЧАС ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ				
		ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ
Доброуменко А.Є.	8-Б	17.05.* 14 ⁰⁰ –14 ⁴⁵	18.05.* 14 ⁰⁰ –14 ⁴⁵	19.05.; 25.09. 8 ⁰⁰ – 8 ⁴⁵		21.05. 9 ⁵⁰ –10 ³⁵
Новосьолова А.Г.	9-А	17.05.; 24.05. 8 ⁵⁵ – 9 ⁴⁰	18.05.* 14 ⁰⁰ –14 ⁴⁵	19.05. 8 ⁵⁵ – 9 ⁴⁰		21.05. * 14 ⁰⁰ –14 ⁴⁵

- за день до закінчення практики старости підписують заповнені відомості-характеристики чи контрольно-оцінювальні листи результатів практики всіх студентів-практикантів групи у керівника закладу освіти;
- оформлює групову презентацію про перебіг проходження виробничої педагогічної практики студентами на базі практики (не менше 10 слайдів).

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Основні права та обов'язки студентів визначаються загальними чинними нормативними документами щодо організації практичної підготовки студентів. Студенти-практиканти мають право за усіма питаннями, які виникають в процесі практики, звертатися до керівників практики та адміністрації закладів освіти; вносити пропозиції з удосконалення освітнього процесу, організації практики; брати участь у роботі закладу освіти, у конференціях, педагогічних нарадах, зборах методичного об'єднання вчителів-словесників; користуватися бібліотекою, кабінетом української мови і літератури та навчально-методичними посібниками, які в них знаходяться, його оснащенням.

Вони обов'язково беруть участь у настановчій конференції з практики на факультеті. В обов'язки студентів-практикантів входить виконання завдань передбачених програмою виробничої педагогічної практики.

Студенти-практиканти зобов'язані дотримуватися внутрішнього розпорядку, який установлений у закладі освіти, виконувати всі вказівки і розпорядження адміністрації. **КОЖЕН СТУДЕНТ ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ КОЖНОГО РОБОЧОГО ДНЯ ПЕРЕБУВАТИ НЕ МЕНШЕ 6 ГОДИН У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ.** Приходити на роботу за 15-20 хвилин до початку занять. Знаходячись на базі практики, студент зобов'язаний мати при собі документацію з педагогічної практики: індивідуальний план роботи, щоденник

практики, плани-конспекти уроків і сценарії масових заходів. Він зобов'язаний добре знати мету, завдання, зміст педагогічної практики, своєчасно та якісно виконувати посадові обов'язки; брати участь у заходах, що проводяться в закладі освіти. Підготовлені плани-конспекти уроків затверджуються педагогом-наставником. Якщо план-конспект не представлений і не затверджений, студентне допускається до проведення уроку або заходу.

Студенти заочної форми навчання, які працюють за фахом майбутньої спеціальності можуть проходити педагогічну практику за основним місцем роботи, за умови надання відповідної довідки та характеристики з місця роботи.

Студент-практикант повинен звертати увагу на свій зовнішній вигляд. Всі зауваження працівників закладу освіти повинні братися студентом до уваги, а розпорядження – неухильно виконуватися. Кожен практикант має доброзичливо відноситися до учнів, педагогічного і допоміжного персоналу закладу освіти.

Під час педагогічної практики студент повинен проявляти ініціативу в роботі, високу активність в підвищенні якості освітнього процесу.

У випадку невиконання вимог, які висуваються до практикантів, вони можуть бути усунені від проходження практики.

ОБЛІК І ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Поточний контроль за роботою студентів-практикантів здійснюється старостою групи, груповим керівником, деканатом. Протягом терміну практики груповий керівник відвідує уроки, заходи студентів, організовує їх обговорення та аналіз, виставляє поточні оцінки за виконання програми виробничої педагогічної практики.

Під час педагогічної практики кожен студент-практикант щоденно заповнює педагогічний щоденний та робить позначки в індивідуальному плані.

Виконане психолого-педагогічне завдання за три дні до завершення практики надається кожним студентом для перевірки та оцінювання.

В останні дні перебування на базі практики студенти надають відомості-характеристики і контрольні-оцінювальні листи результатів педагогічної практики вчителю української мови і літератури та класному керівнику для оцінювання своєї діяльності. Староста групи за день до закінчення практики підписує заповнені відомості-характеристики чи контрольні-оцінювальні листи результатів практики всіх студентів-практикантів групи у керівника закладу освіти.

Звітна документація з педагогічної практики студентів заочної форми навчання може надаватися в міжсесійний період або у 3-денний термін на початку наступної сесії.

Формою підсумкового контролю з практики є ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ЗАЛІК. Перевірена та оцінена груповим керівником тека зі звітною документацією подається не пізніше як за три дні до проведення **ПІДСУМКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**.

На підсумковій конференції студенти доповідають про результати своєї

діяльності у вигляді групової комп'ютерної презентації від баз практики з фотографіями основних видів діяльності, висловлюють побажання і пропозиції щодо організації та проведення педагогічної практики тощо. Також на ній відбувається залік у формі захисту студентом звіту з практики.

Оцінювання практики здійснюється відповідно до критеріїв, що визначені робочою програмою практики і зазначені в контрольно-оцінювальному листі результатів педагогічної практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписами членів комісії. Оцінка студента за педагогічну практику враховується стипендіальною комісією при нарахуванні та визначенні розміру стипендії.

Якщо програма практики *не виконана з поважної причини*, студент подає заяву на ім'я ректора з проханням перенести термін практики та додає підтверджуючі документи. Про перенесення терміну проходження практики видається наказ ректора університету, в якому встановлюється новий термін проходження практики.

Студент, який *не виконав програму практики без поважної причини*, отримує оцінку «незадовільно», що вважається як академічна заборгованість. Йому може бути надано право проходження практики повторно без відриву від навчальних занять в університеті. *Студент, який повторно отримав негативну оцінку з практики в комісії, відраховується із НТУ «Дніпровська політехніка».*

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Практична підготовка студентів є обов'язковим компонентом професійної підготовки; невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців і спрямована на закріплення теоретичних знань студентів з психолого-педагогічних та фахових дисциплін, отриманих під час навчання.

Головна мета педагогічної практики – формування у студентів системи педагогічних умінь та навичок, фахових здібностей, особистісно-індивідуального стилю поведінки та діяльності, необхідних для майбутньої професії в оптимально наближених до роботи за фахом умовах; вдосконалення і втілення на практиці знань та вмінь, набутих у курсах педагогіки, психології, методики навчання української мови та літератури; забезпечення цілісної системи навчально-виховної роботи з учнями з виконанням функцій учителя української мови та літератури і класного керівника; набуття досвіду самоорганізації педагогічної діяльності, стимулювання та розвиток пізнавальної активності, життєдіяльності учнів та організації взаємодії з ними.

Під час практики студенти мають виконати такі завдання:

1. Ознайомитися зі школою, кабінетами української мови та літератури, їхнім матеріально-технічним забезпеченням.
2. Ознайомитися з планом роботи школи, календарним, тематичним і поурочними планами вчителів української мови та літератури, планом виховної роботи класного керівника.
3. Планувати уроки на період педагогічної практики, розробляти конспекти уроків з української мови та літератури і проводити пробні та залікові уроки (2 уроки з української мови і 2 уроки з української літератури).
4. Аналізувати власні уроки та уроки вчителів школи і студентів-практикантів.
5. Відвідувати залікові уроки студентів-колег по практиці та брати участь у їх обговоренні.
6. Відвідувати і аналізувати позакласні заходи, які проводять вчителі української мови та літератури, класні керівники або заступник директора з виховної роботи.
7. Планувати, складати власні сценарії і проводити позакласні виховні заходи.
8. Проводити заняття гуртків, мовні та літературні вечори, тижні мови, випускати тематичні газети, альманахи.
9. Вести педагогічні спостереження за учнями та класом під час проведення уроків і позакласних заходів і скласти психолого-педагогічну характеристику колективу класу.
10. Систематично аналізувати свою практичну діяльність, вести щоденникові записи.
11. Виготовляти дидактичний матеріал, засоби наочності, допомагати вчителю української мови та літератури в обладнанні кабінетів.
12. Підготувати звітну документацію, взяти участь у колективному обговоренні результатів практики в школі та захистити практику в університеті.

Професійно-педагогічні уміння, якими мають оволодіти студенти під

час педагогічної практики:

I. Прогнозувально-проективні уміння:

1) *Уміння самотійно планувати та здійснювати підготовку уроків різних типів:* уміння визначати тему уроку згідно з навчальною програмою та встановлювати її місце в системі і структурі навчальних дисциплін «Українська мова», «Українська література»; уміння чітко визначати мету уроку (навчальну, розвивальну, виховну) та обирати доцільний тип уроку; уміння обирати оптимальну, логічну, гнучку, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим психологічним особливостям учнів; уміння працювати з різними джерелами інформації; уміння переробляти інформацію відповідно до цілей і завдань уроку; уміння здійснювати доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку (відбір змісту й обсягу знань з теми уроку, підбір до кожного питання доцільних фактів і прикладів тощо); уміння відбирати та створювати необхідні засоби навчання та наочні посібники (дидактичний матеріал, таблиці, схеми, малюнки тощо); уміння складати план-конспект уроку з визначенням теми, мети, типу, обладнання, плану, послідовністю основних етапів уроку, розподілом часу, фіксацією змісту уроку; уміння прогнозувати очікуваний результат уроку.

2) *Уміння самотійно планувати та організовувати виховні заходи літературно-музичного змісту:* уміння визначати форму, тему та мету виховного заходу з урахуванням інтересів та вікових особливостей учнів; уміння творчо моделювати структуру (сценарій) виховного заходу; уміння добирати та створювати необхідне обладнання (малюнки, дидактичний матеріал, фотоматеріал, декорації, костюми тощо); уміння залучати учнів до підготовки виховного заходу, розподіляти ролі виконавців певних справ чи їх окремих ділянок (частин) з урахуванням інтересів, можливостей, здібностей; уміння підтримувати та розвивати ініціативу учнів; уміння прогнозувати очікуваний результат виховного заходу.

II. Операційні уміння:

1. *Уміння самотійно проводити уроки різних типів:* уміння дотримуватися основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо); уміння реалізовувати на уроці основні дидактичні принципи (гуманізму, науковості, зв'язку з життям, доступності, систематичності та послідовності, наочності, індивідуального підходу, диференціації, емоційності, міцності засвоєння знань, умінь, навичок, взаємопов'язаного вивчення української та зарубіжної літератур тощо); уміння раціонально та ефективно використовувати на уроці методи, прийоми та засоби навчання й виховання; уміння ефективно організовувати власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів; уміння доступно, лаконічно й виразно формулювати питання; уміння ефективно використовувати технічні засоби навчання; уміння при необхідності оперативно змінювати логіку і спосіб викладу матеріалу; уміння застосовувати інноваційні технології навчання (технологію розвитку творчої особистості, проєктну технологію, технологію «створення ситуації успіху» та ін.); уміння

використовувати методи та прийоми активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів (створення проблемних ситуацій, організація самостійної пізнавальної діяльності тощо); уміння оптимально розподіляти час; уміння ефективно використовувати мимовільну та довільну увагу учнів; уміння використовувати прийоми для активізації різних видів пам'яті (образної, словесної, слухової, механічної, емоційної) та видів запам'ятовування; володіння механізмами творчої діяльності під час проведення уроків; уміння виокремлювати проблемні педагогічні ситуації, перетворювати їх на педагогічні задачі, аналізувати та знаходити оптимальні шляхи вирішення; уміння аналізувати та оцінювати роботу учнів на уроці; уміння забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку.

2) *Уміння самостійно проводити виховні заходи:* уміння реалізовувати основні принципи виховання (народності, гуманності, демократичності, природовідповідності, індивідуальності, єдності виховання та життєдіяльності, опори на позитивне тощо); уміння раціонально та ефективно використовувати методи, прийоми, засоби виховання; володіння механізмами творчої діяльності; уміння забезпечувати цілісність та логічну завершеність виховних заходів.

III. Комунікативні уміння:

уміння реалізовувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію в процесі педагогічного спілкування; розвинуте літературне усне і писемне, монологічне й діалогічне мовлення; володіння педагогічним тактом, нормами педагогічної етики; уміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; уміння активного слухання.

IV. Рефлексивні уміння:

уміння проводити аналіз та самоаналіз уроків і виховних заходів; уміння здійснювати якісну й адекватну самодіагностику та самооцінку; уміння здійснювати саморегуляцію і самокорекцію; уміння прогнозувати свій подальший професійний розвиток.

ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИКАНТІВ

На першому тижні пасивної практики відбувається *ознайомлення* зі школою, якісним і кількісним складом класу, кабінетами з української мови та літератури, а також шкільною документацією (класним журналом, календарним і тематичним планами роботи вчителів української мови і літератури та планом роботи класного керівника), *відвідування* та *аналіз* уроків і виховних заходів, які проводять вчителі-словесники та класні керівники. Крім цього, спільно з учителями української мови та літератури, класним керівником за участю керівників-методистів кожен студент *має скласти* власний план роботи на весь період практики.

Головним критерієм ефективності педагогічної практики є професійна компетентність студентів. Вагомості у цьому напрямі набувають оцінювання й аналіз професійно-педагогічної діяльності вчителів-словесників і колег-практикантів. Саме тому студентам пропонується схема аналізу уроків, що відвідують практиканти у навчальних закладах під час пасивної практики, спостерігаючи за педагогічною діяльністю вчителів і колег-практикантів:

1. Дата проведення уроку, клас, прізвище викладача чи студента-практиканта, який проводив урок.
2. Кількість присутніх учнів.
3. Тема та мета уроку.
4. Зв'язок матеріалу уроку з попередніми та наступними темами.
5. Обладнання уроку (використання ТЗН, наочність, ілюстрації та ін.)
6. Тип уроку.
7. Характеристика макроструктури уроку.
8. Хронометраж кожного етапу уроку. Логічні зв'язки між структурними елементами уроку.
9. Методичні прийоми, що використовуються для пояснення та закріплення матеріалу.
10. Оцінка ступеня реалізації мети уроку.
11. Загальна оцінка результативності уроку.
12. Зауваження та побажання.

Робота за даною схемою виключає можливість формального ставлення до пасивної практики та допомагає студентам здобути максимум інформації, яка необхідна для того, щоб зробити ефективними власні уроки, дає студенту можливість досягнути й пройти шлях педагогічного дослідника.

У наступні тижні студенти виконують професійні обов'язки вчителя української мови і літератури та класного керівника. Під час практики студенти ведуть щоденник, у якому записують зміст проведеної роботи, результати спостереження за навчально-виховним процесом в освітній установі, власною педагогічною діяльністю, особисті враження від педагогічної практики, висловлюють побажання щодо її проведення, а також занотовують результати психолого-педагогічного вивчення учня і класу. Щоденник є основою для написання звіту про практику і психолого-педагогічної характеристики на учня і клас.

Ураховуючи те, що урок є основною формою організації навчально-

виховної роботи вчителя з класом, студенти-практиканти повинні за час практики оволодіти методикою підготовки, проведення й аналізу уроків різних типів. Практиканти зобов'язані самостійно готувати і проводити уроки з української мови та літератури, творчо підходити до вибору типу уроку, використовувати різноманітні методи, прийоми навчання, технічні та наочні засоби навчання, опрацьовувати спеціальну науково-методичну літературу.

На етапі активної педпрактики студенту необхідно навчитися створювати проєкт власного уроку. З цією метою розроблена наступна схема:

1. Яка загальна характеристика засвоєння школярами навчальної програми на час проведення уроку?
2. Чи реальна намічена мета уроку?
3. Яким чином здійснити колективно-розподільну діяльність?
4. Що планується вивчати? Навіщо?
5. Яка роль теоретичного матеріалу в предметі, що вивчається?
6. Чи достатньо глибоко розробник проєкту сам володіє теоретичним матеріалом?
7. Які лінгвістичні поняття необхідно засвоїти учням? На які інші поняття вони спираються? Для яких є базовими?
8. Що повинні знати учні про поняття, які вивчаються?
9. Істотні характеристики понять, які повинні бути в центрі уваги учнів.
10. Які навчальні дії повинні здійснювати учні для того, щоб засвоїти ці поняття та загальний спосіб дій?
11. Яким чином учнів залучити до рішення навчального завдання?
12. Як спроектувати здійснення решти етапів вирішення навчального завдання?
13. Чи існують реальні труднощі, з якими можуть зіткнутися школярі, що вирішують навчальні завдання?
14. Які помилки можуть припустити учні? Засоби їх попередження.
15. Які критерії засвоєння навчального матеріалу?
16. Загальний висновок про реальність і припущення стосовно ефективності проєкту.

Відповідаючи на ці питання у процесі підготовки до уроку, студент вимушений глибоко замислюватися над тим, що саме, з якою метою та в якій формі він планує подати учням.

Для формування стійких професійно вагомих умінь та навичок майбутньому вчителю необхідно усвідомити сильні та слабкі боки самостійної практичної діяльності. Грамотно здійснити самоаналіз уроку практикантам допоможе така схема:

1. Чи збігається мета уроку з його кінцевим результатом? У чому відбивається розрив?
2. Чи вдалося здійснити програму, яка була намічена? Якщо ні, то чому?
3. Чи сприяла форма організації колективно-розподільної діяльності реалізації мети уроку, що була поставлена? Якщо ні, то чому?
4. Чи була створена на початку уроку ситуація успіху? Яким чином?
5. Охарактеризувати взаємодію етапів уроку.

6. Виокремити найбільш сильні та слабкі етапи уроку з погляду якості їх здійснення та впливу на кінцевий результат уроку.

7. Як був організований контроль (проходив як самостійна дія чи був залучений до складу інших дій; під контролем знаходився процес виконання дій чи його результат)?

8. Учні спиралися на свою власну оцінку чи на оцінки вчителя?

Виконуючи функції класного керівника, практиканти повинні у закріпленому за ними класі самостійно підготувати і провести один виховний захід. У цій роботі вони консультуються і одержують допомогу класних керівників, заступника директора з виховної роботи в школі, методиста з кафедри педагогіки, які й оцінюють виховний захід.

Упродовж всього часу проходження практики студенти проводять психолого-педагогічне спостереження за учнями класу. На основі зібраного матеріалу студенти повинні написати психолого-педагогічну характеристику учня.

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРАКТИКАНТА

Після закінчення практики студенти повинні подати **звітну документацію**:

1. Звіт про педагогічну практику.
2. Плани-конспекти залікових уроків, підписані учителем і методистом.
3. Аналіз двох відвіданих уроків із спеціальності.
4. Психолого-педагогічну характеристику учня.
5. Одну розробку й аналіз проведеного виховного заходу. План-сценарій виховного заходу.

6. Наочність, дидактичний матеріал, виготовлені до залікових уроків, презентація (фотоматеріали) проведення уроків.

7. Відгук керівника від бази практики (з рекомендованою оцінкою та печаткою навчального закладу).

8. Щоденник педагогічної практики, який відображає роботу студента за весь період практики та містить такі розділи:

- відомості про середній загальноосвітній навчальний заклад, у якому проходить практика;
- календарний графік проходження практики (*зразок оформлення та структура додається*).

УСІ ЗВІТНІ МАТЕРІАЛИ ПОДАЮТЬСЯ В ПАПЦІ, що має назву «Документація педагогічної практики». Зразки оформлення звітної документації додаються.

Завершує практику *звітна конференція*, на якій студенти звітують про виконання програми практики. Студенти готують виступи, презентації, виставку стендів, газет, що відображають хід та результати практики. Керівники практики від університету та баз практики підсумовують роботи студентів, оголошують оцінки, а також зауваження та побажання.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

ПЕДАГОГІЧНИЙ ЩОДЕННИК служить для послідовного, хронологічного запису ходу педагогічної практики. Ведення щоденника є засобом вироблення у студентів умінь планувати і оцінювати виконану роботу. Записи у щоденнику допомагають висловлювати своє відношення до різних питань організації освітнього процесу, формувати педагогічне мислення, узагальнювати передовий досвід роботи з школярами.

Педагогічний щоденник оформлюється в звичайному зошиті.

ЩОДЕННИК ВКЛЮЧАЄ В СЕБЕ ТАКІ ЧАСТИНИ:

- титульний аркуш, в якому зазначається: прізвище, ім'я, по-батькові студента-практиканта, місце проходження і термін тривалості педагогічної практики (*ДОДАТОК Є Форма № Н-6.03*);
- перша сторінка включає: прізвища, ім'я, по батькові керівника-методиста від кафедри, керівника від бази практики (учителя української мови і літератури), класного керівника класу, за яким був закріплений студент;
- друга сторінка містить інформацію про розклад дзвінків у закладі загальної середньої освіти;
- третя сторінка включає список учнів класу, за яким був закріплений студент;
- з четвертої сторінки студент описує свою діяльність на базі практики.

Щоденник заповнюється щодня з вказівкою дати і характеру виконаної практикантом роботи. В нього занотуються:

- аналізи відвіданих уроків учителя української мови і літератури, інших учителів-предметників, студентів-практикантів;
- самоаналізи проведених уроків і позакласних заходів;
- характер висловлених зауважень;
- інформація про підготовку та обговорення плану-конспекту з учителем;
- участь у методичних нарадах;
- відомості про виховну роботу;
- психолого-педагогічні спостереження за окремими учнями і класом у цілому під час уроків і позакласної роботи.

Крім того доцільно вносити особисті враження про школу, урок, учнів, вчителів, виділяючи найбільш істотне.

Особливу увагу слід звернути на зміст освітнього процесу, на методику проведення уроків української мови та літератури та виховних заходів. Слід уважно аналізувати форми і методи виховної роботи, що проводиться з учнями як на уроках, так і в позаурочний час.

Спостерігаючи і вивчаючи уроки вчителів, заходи, що проводяться класним керівником, слід відображати в записах кращий досвід, уникаючи поспішних висновків та категоричних думок. До оцінки праці педагогів треба підходити дуже вдумливо. Крім того, слід навчитися аналізувати свою діяльність: відзначити вдало вибрані методичні прийоми, ефективні форми роботи, вправи й результати їх дії на учнів, виконання поставлених цілей і

завдань на уроці; підкреслити те, що виявилось недоцільним на уроці або на позакласному заході. Аналіз роботи дозволить практикантові усунути недоліки надалі.

Записи в щоденнику повинні бути змістовними, небагатослівними, грамотними. У них повинні фігурувати прізвища учнів й учителів. *Студент-практикант обов'язково повинен мати щоденник при собі під час проходження практики.*

РОЗГОРНУТІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ оформлюється згідно вимог до структури і змісту сучасного уроку. Два з проведених студентом-практикантом уроків української мови та літератури входять до звітної документації як демонстрація рівня сформованості його педагогічних компетентностей щодо здатності правильно формулювати цілі уроку, визначати його структуру і зміст, організовувати навчально-пізнавальну діяльність учнів тощо.

Розгорнуті плани-конспекти уроків оформляються в друкованому вигляді на аркушах формату А4. Формат і стиль сторінки тотожний до звіту про проходження виробничої педагогічної практики.

САМОАНАЛІЗ ЗАЛІКОВИХ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ проводяться студентом самостійно відразу після їх проведення. Включення самоаналізу до звітної документації зумовлено вимогою до визначення рівня сформованості педагогічної компетентності щодо здатності до методичної рефлексії. Учитель-словесник ознайомлюється з ним, про що засвідчує власним підписом. З метою повного і структурованого самоаналізу радимо користуватися орієнтовною схемою самоаналізу уроку (Додаток А).

Оформляється в друкованому вигляді на аркушах формату А4. Формат і стиль сторінки тотожний до звіту про проходження виробничої педагогічної практики. *Обсяг самоаналізу 2-3 сторінки.*

СЦЕНАРІЙ ПОЗАКЛАСНОГО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО ЗАХОДУ. Сценарій має відповідати календарно-тематичному плану навчання української мови та літератури в цьому класі, сприяти вирішенню завдань освіти, виховання та розвитку учнів, передбачати високу пізнавальну активність і самостійність учнів, формуванню в них пізнавального інтересу з урахуванням уподобань та схильностей дітей. Цей елемент звітної документації доводить педагогічну компетентність, зокрема здатність студента розуміти особливості навчально-пізнавальної діяльності учнів у позакласній роботі та ефективно її організувати.

Особливе значення слід приділити чіткому формулюванню навчальної, виховної та розвивальної цілей проведення позакласного мовно-літературного заходу. Сценарій обов'язково повинен містити перелік інформаційних джерел, які були опрацьовані студентом під час підготовки заходу.

Оформляється друкованому вигляді на аркушах формату А4. Формат і стиль сторінки тотожний до звіту про проходження виробничої педагогічної практики.

САМОАНАЛІЗ ПОЗАКЛАСНОГО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО ЗАХОДУ ЗІ СТИСЛИМ АНАЛІЗОМ УЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА. Проводиться

студентом самостійно відразу після його проведення, з метою перевірки сформованості його методичної рефлексії. З метою повного і структурованого самоаналізу радимо користуватися орієнтовною схемою самоаналізу проведенного мовно-літературного заходу (Додаток Б). Оформляється у друкованому вигляді на аркушах формату А4. Формат і стиль сторінки тотожній до звіту про проходження виробничої педагогічної практики. **Обсяг самоаналізу 2-3 сторінки.**

Стислий аналіз мовно-літературного заходу проводиться керівником від бази практики (учителем-словесником) власноруч і включає: відомості про методичну доцільність, здобутки і недоліки організації, характеристику особистих досягнень студента-практиканта. **Обсяг аналізу вчителя не перевищує 5 речень.**

СЦЕНАРІЙ ПОЗАКЛАСНОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ. Сценарій має відповідати плану навчально-виховної роботи класного керівника, сприяти вирішенню завдань освіти, виховання і розвитку учнів, передбачати високу пізнавальну активність і самостійність учнів як під час підготовки, так і під час проведення заходу. Особливе значення слід приділити чіткому формулюванню виховної мети проведення позакласного виховного заходу. Сценарій обов'язково включає перелік інформаційних джерел, які були опрацьовані студентом під час підготовки заходу.

Оформляється друкованому вигляді на аркушах формату А4. Формат і стиль сторінки тотожний до звіту про проходження виробничої педагогічної практики.

САМОАНАЛІЗ ПОЗАКЛАСНОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ ЗІ СТИСЛИМ АНАЛІЗОМ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА АБО ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З ВИХОВНОЇ РОБОТИ проводиться студентом самостійно відразу після його проведення. З метою повного і структурованого самоаналізу радимо користуватися орієнтовною схемою самоаналізу проведеного позакласного виховного заходу (Додаток В). Оформляється у друкованому вигляді на аркушах формату А4. Формат і стиль сторінки тотожний до звіту про проходження виробничої педагогічної практики. **Обсяг самоаналізу 2-3 сторінки.**

Стислий аналіз класного керівника або заступника директора з виховної роботи проводиться педагогом власноруч і включає: методичну доцільність, здобутки і недоліки організації, характеристику особистих досягнень студента-практиканта. **Обсяг аналізу не перевищує 5 речень.**

ЗВІТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ має висвітлювати, аналізувати та узагальнювати проведені під час практики види робіт на посаді вчителя української мови та літератури основної школи та класного керівника. Під час написання звіту слід спиратися на записи в педагогічному щоденнику.

ЗВІТ СКЛАДАЄТЬСЯ З:

- титульного аркуша:

ЗВІТ

про проходження педагогічної практики
студента ІСННТУ «Дніпровська політехніка»

_____ курсу _____ групи
спеціальності «Українська мова та література»

ім'я, по батькові, прізвище студента /студентки

який (а) проходив у _____
повна назва закладу загальної середньої освіти,

назва населеного пункту

у період з _____ по _____ 20__ р.

- основної частини, що містить три розділи: навчальна робота, виховна робота, методична робота;
- висновки.

З метою осмисленого написання звіту студентами стисло охарактеризуємо його кожний розділ.

1. НАВЧАЛЬНА РОБОТА. У цьому розділі звіту необхідно зазначити, скільки студент відвідав уроків української мови та літератури, скільки уроків інших учителів, що корисного взято з цих відвідувань, якими ефективними прийомами взаємодії з учнями слід озброїтися, чого слід уникати у роботі педагога. Також слід проаналізувати проведені самим практикантом уроки української мови та літератури. Який позитивний досвід був набутий, що не вдалося вирішити і чому, над чим необхідно працювати у подальшому. Крім того, необхідно відобразити свою участь в обговоренні уроків студентів-практикантів, перевірки учнівських зошитів, висвітлити роботу з учнями, що не встигають у навчанні і з тими, що мають хист чи проявляють інтерес до української мови та літератури. Завершуватися ця частина звіту має узагальненнями стосовно засобів і методів навчання української мови та літератури, форм роботи на уроці та в позаурочний час, висновками про ефективність різних форм взаємодії учнів і вчителя на уроці, висновками про те, що необхідно засвоїти і використовувати у власній педагогічній діяльності у майбутньому, чого слід уникати, яким чином самовдосконалюватися.

2. ВИХОВНА РОБОТА. У цій частині звіту слід висвітлити роботу студента-практиканта в якості класного керівника. Найважливішим у аналізі виховної роботи є чітке визначення якостей і психологічних особливостей особистості, формування яких ставилося за мету виховної роботи. Необхідно проаналізувати проведений позакласний виховний захід: провести ґрунтовний аналіз задуму, виховного впливу, ефективності і значущості розробленого заходу. Також необхідно зазначити роботу з педагогічної пропаганди серед

батьків, складності, які виявились при цій роботі, назвати шляхи вирішення цих проблем. Особливе значення слід приділити прийомам проведення профорієнтаційної роботи до майбутнього навчання в ІГСН НТУ «Дніпровська політехніка». Потрібно дати оцінку всій проведеній роботі, спробувати визначити вдалі знахідки і прорахунки у виховній роботі, зробити висновки.

3. **МЕТОДИЧНА РОБОТА.** У цій частині слід зазначити які методичні матеріали були опрацьовані студентом-практикантом. Необхідно проаналізувати участь у методичних об'єднаннях, методику підготовки і проведення уроків української мови та літератури, їх специфіку; аргументувати засоби, методи, методичні прийоми, форми навчання, що використовувалися студентом під час проходження педагогічної практики. Особливу увагу слід приділити методичній рефлексії своєї діяльності з формування системи наукових понять в учнів, описати технології, що використовувалися, обґрунтувати власні розробки з цього питання, запропонувати певні вдосконалення існуючих методик тощо. У кінці даної частини необхідно зробити висновок про те, якими мають бути сучасні уроки української мови та літератури, а саме: як визначати зміст уроків, які методи і засоби навчання краще сприяють пізнавальній активності учнів, як слід проводити стилістичні експерименти, якою має бути методика проведення сучасних уроків української мови та літератури.

4. **ВИСНОВКИ.** У висновках звіту необхідно зазначити, яке значення мала практика для педагогічної підготовки майбутнього вчителя-словесника, які позитивні і негативні сторони спостерігалися в організації практики, написати свої пропозиції щодо її організації, зробити висновки про власні здобутки під час виконання завдань виробничої педагогічної практики.

Обсяг звіту становить не менше 8 сторінок формату А4. Текстовий редактор – Word; гарнітура шрифту – Times New Roman; розмір – 14; абзацний відступ – 1 см; міжрядковий інтервал – 1,5; поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – 20 мм; кількість рядків на сторінці – не більше 40 рядків за умови рівномірного її заповнення.

ВИКОНАНЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАВДАННЯ

Психолого-педагогічне завдання являє собою самостійно проведене дослідження студента-практиканта. Воно включає в себе: завдання з психології – психолого-педагогічна характеристика учня та завдання з педагогіки – дидактичний аналіз уроку досвідченого вчителя-предметника.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УЧНЯ оформлюється у вигляді опису з розкриттям усіх особливостей особистості учня. Під час практики студенти досліджують особистість *одного з учнів закріпленого за ним класу.* У Додатку Г наведений план психолого-педагогічної характеристики, кожен з пунктів якої має бути підкріплений анонімними анкетами, заповненою особисто учнем та інтерпретацією результату, яку провів студент-практикант.

ДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ – це аналіз основних дидактичних категорій

(реалізація принципів дидактики, відбір методів, прийомів і засобів навчання і навчання школярів, дидактична обробка навчального матеріалу уроку, педагогічне керівництво самостійною пізнавальною діяльністю тощо). Студент-практикант проводить аналіз одного уроку будь-якого вчителя-предметника закладу освіти, в якому перебуває. У Додатку Д наводиться план загальнодидактичного аналізу. Особливої уваги в цьому аналізі слід приділити загальним висновкам щодо професійної компетентності педагога.

Аналіз оформлюється у вигляді опису літературною мовою із застосуванням психолого-педагогічних термінів. *І в жодному випадку не є відповідями на запитання плану!*

Виконане завдання оформлюється окремим документом на стандартних листках паперу формату А4. Воно включає в себе:

- ✓ титульну сторінку;
- ✓ текстове оформлення завдання з психології з прикріпленими анкетами учня;
- ✓ текстове оформлення завдання з педагогіки;
- ✓ висновок з психолого-педагогічного завдання, на зразок: *«Результати проведеної психолого-педагогічної характеристики учня дозволили мені визначитися з особливостями педагогічної взаємодії з ним, а саме ...»*

«Проведений дидактичний аналіз досвідченого вчителя (педагога-наставника) переконав мене в дієвості таких методів навчання, як: ..., у необхідності застосування ...»;

- ✓ список використаної літератури та інформаційних ресурсів.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ СТУДЕНТАМ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

КИМ Є УЧИТЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ?

Перед початком педагогічної практики ми радимо прочитати роздуми учителя-методиста Інни Василівни Павлюк: «Щоранку, дорогою до школи, я проходжу «дорогою вітань», коли всі діти, з якими я зустрічаюсь, вітаються і посміхаються мені у відповідь. Я знаю, що в школі біля мого кабінету мене вже чекають Вони: допитлива Тетяна, завжди весела Катруся, сором'язливий Артем, всезнаючий Юрко. Вони поспішають щось розповісти, поділитися чимось своїм, що їх спантеличило або тривожить.

І справді, зрозуміти цей світ самій дитині дуже складно, вона потребує допомоги дорослих. Але чи будь-який дорослий може їй в цьому допомогти? Переконана, що ні. Допомогти може тільки той, хто сам в достатній мірі володіє знаннями про цей новий світ, приймає все нове і сам здатний змінитися. Це – Новий учитель. Який же він – Новий сучасний учитель? Часто вчителя порівнюють з актором, або з людиною, яка вміє все. Так, я вмію складати вірші, шити, готувати, фарбувати стіни... Але чи це робить мене учителем? Гадаю, що ні...

За новими Державними стандартами освіти ключовою фігурою Нової школи є УЧИТЕЛЬ, оскільки якість освіти не може бути вище якості вчителів, які ній працюють.

На думку багатьох чиновників, для реалізації нового стандарту освіти державі потрібен Новий учитель – творчий, незалежний, конкурентоспроможний, різнобічний, культурний, морально і духовно розвинений... людина, яка любить свою роботу і своїх вихованців... особистість, близька до ідеалу. Але, невже вчитель традиційної школи не є творчим, різнобічним, морально і духовно розвиненим, не любить свою професію? Так, хто ж такий СУЧАСНИЙ УЧИТЕЛЬ?..

Я опитала своїх учнів: яким ви хочете бачити сучасного, вчителі? І перші місця учні віддавали таким якостям як доброта, уважність, почуття гумору, такт. Таким чином, я переконана:

- учитель XXI століття це той, хто в першу чергу вміє знаходити спільну мову зі своїми учнями. Це означає, він повинен бути ідеальним психологом;
- повинен йти в ногу з часом, бути різнобічною людиною, не обмежуватися лише сферою свого предмета;
- мусить мати хороший словниковий запас. Це професіонал-ерудит, який знає не лише свій предмет. Вимогливість і суворість не повинні закривати його здатності бути в процесі виховання помічником, порадиником і другом своїх учнів;
- має бути сучасною інтелегентною людиною, обов'язково володіти новими технологіями. Тільки вчитель, котрий йде в ногу з часом, здатний зрозуміти своїх нових учнів і бути їм цікавим;

- не боїться своїх помилок. Експериментує, шукає є самокритичним;
- зберігає в собі людяність. Ніжний дотик до особистості дитини є професійною якістю «зразкового «педагога». Умійте бути дітьми. Сприймайте своє учительство як спосіб продовжити своє дитинство і зрозуміти своїх вихованців;
- намагається нічому не вчити дитину безпосередньо. Вчіться сам, самовдосконалюється. Нехай дитина, дивлячись на Вас, побачить, як можна вчитися;
- допомагає і підтримує працю дитини, стимулює її творчі ідеї, готує до майбутнього динамічного життя, щоб згодом вона стала самостійною, творчою, впевненою в собі людиною!
- вірить у себе. Керує власним часом: того, хто запізнюється, карає життя. Винагороджує себе: зробіть – досягнете успіху! Діти цінують успішних людей і прагнуть бути такими ж.

А що стосується особистості вчителя, я переконана, сутність справжнього Сучасного вчителя криється в самому слові «**УЧИТЕЛЬ**»:

У – унікальний, успішний, розумний, універсальний, вмiє професійно подавати матеріал.

Ч – чесний, чуйний, людяний, з почуттям гумору.

И – інтелігентний, індивідуальність.

Т – тактовний, толерантний, терпеливий.

Е – енергійний, природний, одностудець.

Л – люблячий дітей, люблячий свою роботу.

Б – і дуже м'який, як м'який знак і саме слово!..»

УРОК ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

УРОК – це основна організаційна форма навчання, за якої вчитель протягом встановленого часу керує в спеціально відведеному місці колективною пізнавальною діяльністю постійної групи учнів (класу) з урахуванням особливостей кожного з них, використовуючи види, засоби і методи роботи, створюючи сприятливі умови для того, щоб усі учні оволодівали основами навчального предмету безпосередньо в процесі вивчення, а також для виховання і розвитку пізнавальних здібностей школярів.

У сучасній українській школі урок не лише навчає, а й виховує і розвиває особистість учня. Він спрямований на формування в них позитивного ставлення до навчання та потребу в отриманні знань, розвиває конкретні здібності кожної дитини. На уроці поряд з традиційними використовуються сучасні інноваційні методи і засоби навчання. Серед основних завдань сучасного уроку можна виділити: озброєння учнів міцними й глибокими знаннями; формування ключових і предметних компетентностей, розвиток самостійності, активності, творчої ініціативи; вміння самостійно навчатися, здобувати й поглиблювати свої знання та творчо застосовувати їх на практиці.

ЯК СЛІД ГОТУВАТИСЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ?

Самостійне проведення студентом-практикантом уроків відноситься до обов'язкових вимог програми виробничої педагогічної практики. Успішність проведених уроків, насамперед, визначається результативністю підготовки до них.

ПІДГОТОВКА ДО УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ВКЛЮЧАЄ В СЕБЕ ТАКІ ЕТАПИ:

1) консультація з педагогом-наставником (учитель української мови і літератури) і керівником практики з приводу уроків, уточнення їх тематики і термінів проведення;

2) вивчення діючої навчальної програми з української мови та літератури, підручників, за якими навчаються учні, навчально-методичних посібників, розробок досвідчених учителів, розміщених на освітніх порталах;

3) визначення цілей і завдань на весь цикл своїх уроків, фіксація основних освітніх продуктів: знань учнів, загальних і предметних компетентностей, які мають стати результатом їхньої освітньої діяльності;

4) ознайомлення з календарно-тематичним плануванням учителя української мови і літератури та з навчально-методичною літературою;

5) визначення ролі і місця кожного уроку в темі, що вивчається, його зв'язків з попередніми та наступними уроками; з'ясування його суті і значення для учнів і вчителя;

6) формулювання цілей і завдань конкретного уроку з урахуванням особливостей класу та окремих учнів; означення освітніх продуктів, яких набудуть учні в результаті їхньої діяльності протягом уроку; уточнення

способів контролю та оцінки рівнів досягнення кожної з цілей уроку;

7) опрацювання підручників, навчально-методичних посібників і журналів, ресурсів мережі Інтернет, додаткової літератури для учнів з цієї теми;

8) розробка змісту навчального матеріалу до уроку, завдань для основних видів діяльності учнів, які будуть їм запропоновані;

9) вибір і поєднання найбільш ефективних методів навчання української мови та літератури, що сприятимуть активній освітній діяльності учнів;

10) відбір і підготовка роздавального матеріалу, демонстраційних карток, таблиць, ТЗН та іншого обладнання;

11) складання плану-конспекту уроку з похвилинним плануванням його етапів;

12) підготовлений план-конспект уроку надається на перевірку і затвердження керівнику від бази практики (вчителю української мови та літератури) не пізніше, ніж за день до проведення заняття.

Звертаємо вашу увагу, що без затвердженого плану-конспекту студент-практикант до проведення уроку не допускається та отримує незадовільну оцінку!

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ УРОКУ

1. Ознайомтеся з навчальною програмою з української літератури, зі змістом відповідного розділу теми, з'ясуйте їх зв'язок з іншими темами.

2. Визначте місце конкретної теми уроку в системі й структурі навчальної дисципліни.

3. Проаналізуйте виклад обраної теми в підручнику відповідно до вимог програми.

4. Опрацюйте методичну літературу щодо оптимізації навчально-виховного процесу в ході опрацювання конкретного навчального матеріалу.

5. Доберіть додатковий навчальний матеріал з потрібної теми.

6. Чітко визначте мету і завдання уроку.

7. Чітко визначте тип і структуру уроку.

8. Заздалегідь прийдіть у клас, де будете проводити урок, і познайомтеся з учнями.

9. Доберіть ефективні, на вашу думку, для вивчення обраної теми методи навчання.

10. Доберіть необхідні засоби навчання (дидактичний матеріал, таблиці та ін.).

11. Зіставте обрані методи, прийоми, засоби навчання з власними можливостями та можливостями учнів.

12. З'ясуйте значення маловідомих для учнів слів і підготуйтеся до їх пояснення.

13. Складіть план-конспект уроку, у якому визначте тему, мету (дидактичну, розвивальну, виховну), виділіть структурні компоненти відповідно до обраного типу.

14. План треба складати повний, з достатнім розкриттям змісту і ходу уроку, з повним методичним забезпеченням.

15. Доберіть і зафіксуйте додатковий матеріал (жарти, загадки, матеріали для гри та ін.).

16. Продумайте прийоми використання наочних посібників, підготувавши необхідні пристрої.

17. На урок вдягніться просто й елегантно, щоб вам було зручно, а учнів ваша зовнішність не відволікала від навчального матеріалу.

18. Уголос, перед дзеркалом (з використанням магнітофону) продекламуйте вірш, якщо це передбачено планом уроку.

19. Будьте готові до непередбаченого «руйнування» вашого плану. Продумайте додатковий варіант.

У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ СТРУКТУРА ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ / ЛІТЕРАТУРИ МАЄ ТАКИЙ ВИГЛЯД:

Тема уроку: дослівно, як вона визначена в навчальній програмі з української мови/літератури для середніх загальноосвітніх навчальних закладів.

Навчальна мета: передбачає формування в учнів конкретних знань, способів навчальної та пізнавальної діяльності, умінь пояснювати і застосовувати ці знання, діяти продуктивно.

Виховна мета: передбачає формування наукового світогляду, ціннісних і культурологічних позицій, моральних переконань, позитивного відношення до роботи, етичних, естетичних, патріотичних та інших якостей особистості.

Розвивальна мета: передбачає роботу з розвитку мислення учнів, їхньої пам'яті, уваги, емоцій, уваги, мови тощо.

Тип уроку: обирається відповідно до класифікації за основною дидактичною метою.

Методи навчання: наводиться перелік усіх методів навчання української мови/літератури, які плануються використати на уроці.

Обладнання: наводиться перелік усіх засобів навчання, які будуть залучені під час уроку.

Література: список інформаційних джерел, які опрацював студент під час підготовки до уроку. Список включає не менше 4 інформаційних джерел: основний шкільний підручник; методичні розробки уроків української мови/літератури досвідчених учителів; додаткова література з цікавою або сучасною інформацією з теми уроку.

Хід уроку: детальний запис змісту всіх етапів структури уроку відповідного типу.

ЯКИМ ЧИНОМ СТУДЕНТИ ПРОВОДЯТЬ УРОКИ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ?

Під час підготовки до уроків і позакласних заходів студент звертається за допомогою до керівників практики від бази та університету, відвідує консультації, що призначаються ними. Бажано користуватися шкільною бібліотекою, навчально-методичними матеріалами і книгами шкільного кабінету української мови та літератури, освітніми порталами та іншими ресурсами мережі Інтернет.

Урок проводиться згідно з розробленим планом-конспектом! Проте допускається, а іноді навіть необхідно внесення коректив по ходу уроку. Так, однією із професійних компетентностей є уміння вчителя побачити й відчути специфіку реально діючого навчального процесу та діяти адекватно до нього, застосовуючи саме ті методи і прийоми, які відповідають наявним умовам.

До таких коректив відноситься зміна послідовності етапів уроку залежно від стану учнів, особливостей класу. Наприклад, якщо урок проводиться вранці і діти ще недостатньо бадьорі, можна почати зі спокійної самостійної роботи з підручником, а після перейти до пояснення нової теми та організації дискусії щодо визначеної проблеми. У випадку, якщо попереднім уроком була фізкультура, учні прийшли до класу збуджені, послідовність етапів уроку має бути вже іншою: спочатку обговорюється навчальна проблема, після невеликої дискусії пропонується письмово викласти свої аргументи, а потім учитель ознайомлює дітей із поглядами учених на цю проблему. Таким чином, урок може бути побудований варіативно.

Наприкінці уроку формулюються конкретні висновки уроку, підбиваються підсумки роботи окремих учнів і всього класу. За необхідності виставляються оцінки до журналу і щоденників учнів. У випадку якщо студент не встигає виконати ті чи інші заплановані етапи уроку, їх можна випустити, але завершальний, рефлексивний етап уроку є необхідним завжди. Щодо особистісної орієнтації корисно надати кожному учневі можливість усвідомити та оцінити власні результати на уроці. Для цього більшість учителів застосовують методичний прийом «Незакінчених речень», або можна зробити це одночасно, пропонуючи всім учням письмово сформулювати короткі відповіді на 2-3 завчасно підготовлені запитання. Наступний аналіз відповідей дозволить студенту-практиканту оцінити загальну результативність уроку, скоректувати цілі наступного уроку.

Плани-конспекти залікових уроків включаються до звітної документації. ***На залікові уроки обов'язково запрошуються керівник педагогічної практики, всі практиканти, які не зайняті подібною роботою.***

ЯКИМ ЧИНОМ АНАЛІЗУЮТЬСЯ Й ОБГОВОРЮЮТЬСЯ ПРОВЕДЕНІ СТУДЕНАМИ-ПРАКТИКАНТАМИ УРОКИ?

Після проведення студентом-практикантом уроку української мови/літератури керівником від бази практики (учителем словесності) організовується його аналіз і обговорення. Основним завданням аналізу є з'ясування результатів діяльності студента-практиканта та учнів.

Першим під час обговорення виступає студент, який проводив урок. Він розповідає про цілі, які ставив перед заняттям, робить висновки щодо їх досягнення, визначає найбільш вдалі і проблемні моменти уроку, їх причини. Далі виступають присутні на занятті студенти-практиканти. Під час спостереження за уроком вони занотовують його основні етапи, витрачений на них час, пропозиції та зауваження до них. Це сприяє більш глибокому аналізу уроку. Під час такого аналізу колег не варто акцентувати свою увагу на критиці тих чи інших ситуацій, які були виявлені під час уроку, краще спробувати проаналізувати їх в якості проблемних педагогічних ситуацій і знайти шляхи їх вирішення. Важливо розкрити ще й позитивні здобутки роботи студента, визначити, що в нього можна перейняти для подальшої освітянської діяльності, з метою якісного та об'єктивного аналізу радимо користуватися «Загальнодидактичною схемою аналізу уроку» (Додаток Д). Обговорення завершує учитель-словесник, керівник практики (на заліковому уроці). Після цього виставляється оцінка за проведений урок.

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОГО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО ЗАХОДУ?

Робота на первинній посаді вчителя-філолога під час педагогічної практики не обмежується лише проведенням уроків української мови та літератури. Вона передбачає виконання іншої навчально-методичної роботи, зокрема позакласної, а саме – проведення позакласного мовно-літературного заходу для учнів класу, закріпленого за практикантом.

Мета позакласної роботи – розвиток інтересу до вивчення української мови та літератури, поглиблення і розширення кругозору учнів, розвиток самостійності, ініціативи, творчої активності. Позакласна робота допомагає формувати колектив учнів, посилює відчуття відповідальності перед колективом. Вона є істотним елементом в єдиній системі навчального процесу в закладі загальної середньої освіти, допомагає формувати дозвілля школярів.

Позакласну роботу можна визначити як систему, що складається з окремих елементів. У позакласній роботі визначальним є зміст, який обирається довільно. Тематика позакласної роботи дуже різноманітна. У цій роботі більше, ніж будь-якій іншій, проявляється вплив особистості учителя, його світогляду, інтересів, ерудиції, наукової обізнаності та етичного багажу. Проте *зміст позакласної роботи з української мови та літератури підпорядковується суворим вимогам і ґрунтується на загальнодидактичних принципах*, зокрема:

- *науковості* – найважливіша умова успіху позакласної роботи;

● *доступності* – зміст має відповідати віковим особливостям учнів, не виходити за межі навчальної програми, стимулювати прагнення до пізнання, до роботи з додатковими інформаційними джерелами, до дослідницької діяльності;

● *актуальності і практичної значущості, зв'язку теорії з практикою* – це науково-практичні конференції з питань філології; захист навчальних проєктів; проведення заходів, присвячених знаменним датам чи видатним подіям;

● *цікавість* – вона має бути цікавою: включати цікаві факти, несподівані порівняння; наукову фантастику, творчі завдання, стимулювати диспути, дискусії тощо;

● *тривалість* – залежності від змісту заходу тривалість може бути від 1 до 2,5 астрономічних годин.

Від студента-практиканта не вимагається розроблення авторського сценарію позакласного заходу, він може використовувати розробки інших педагогів. Проте, позакласний захід потребує тривалої організаційної підготовки. Тому студенту-практиканту важливо під час складання індивідуального плану визначитися з часом його проведення і тематикою. А розпочати готуватися до нього потрібно вже з перших днів проходження педагогічної практики.

У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ МОЖНА ВИДІЛИТИ ТАКІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ПОЗАКЛАСНОГО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО ЗАХОДУ:

1. консультація з керівником від бази практики (учителем-словесником) та керівником практики від кафедри з приводу тематики і терміну проведення заходу;

2. ознайомлення з чинною навчальною програмою з української мови та літератури, підручниками, навчально-методичними посібниками і ресурсами мережі Інтернет, що розкривають шляхи реалізації позакласної роботи;

3. визначення цілей і завдань проведення позакласного мовно-літературного заходу, проектування результату діяльності учнів;

4. підбір матеріалу, розробка композиції заходу, прийомів емоційного впливу, активізації учнів;

5. розподіл доручень учням класу з питань написання сценарію, підбору літературних запозичень, віршів;

6. підготовка художньої частини; за необхідності, розподіл ролей серед учнів класу;

7. підготовка вікторини, питання можуть розкриватися як теоретично, так і експериментально;

8. підготовка обладнання, аудіовізуальних приладь, проєкторів та інших ТЗН з метою візуального і звукового оформлення заходу;

9. оформлення заходу: виготовлення запрошень, підбір костюмів, призів;

10. відбір складу журі: класний керівник, учитель-словесник, учні класу;

11. запрошення гостей: адміністрації закладу освіти, вчених-філологів, учителів;

12. підбір кандидатури ведучого, адже від нього залежить успіх

заходу, тому цю роботу слід робити надзвичайно ретельно;

13. написання остаточного сценарію заходу з похвилинним плануванням його частин;

14. підготовлений сценарій надається на перевірку і затвердження учителю-словеснику *не пізніше, ніж за день до його проведення.*

Звертаємо вашу увагу, що без затвердженого сценарію студент-практикант до проведення позакласного мовно-літературного заходу не допускається та отримує незадовільну оцінку!

ЯКУ РОБОТУ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ВИКОНУЄ СТУДЕНТ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ?

Програма педагогічної практики передбачає виконання студентами-практикантами функцій класного керівника.

КЛАСНИЙ КЕРІВНИК – це учитель, який проводить навчально-виховну роботу в довіреному йому класі.

ЗАВДАННЯ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА:

- різнобічне вивчення учнів класу;
- проведення щоденних спостережень за успішністю учнів, контроль за їхньою домашньою роботою, а також регуляція обсягів домашнього завдання;
- формування активу класу; організація самоврядування;
- проведення в тісній співпраці з іншими вчителями виховної роботи з учнями довіреного йому класу;
- формування високих моральних якостей; виховання відповідального ставлення до навчання; роз'яснення і впровадження культури поведінки учнів;
- розвиток пізнавальних інтересів і здібностей;
- забезпечення єдності педагогічних вимог до учнів з боку закладу освіти та родини, підтримка постійного зв'язку з батьками;
- організація у випадку необхідності своєчасної навчальної допомоги учням;
- періодичне проведення учнівських зборів у класі, класних годин, позакласних виховних заходів, культпоходів, екскурсій тощо;
- перевірка щоденників;
- ведення встановленої класної документації, надання адміністрації школи відомостей про успішність, відвідування та поведінку учнів;
- внесення пропозицій адміністрації закладу освіти щодо заохочень і покарань окремих учнів;
- проведення заходів, які сприяють зміцненню здоров'я учнів, організація їхньої суспільно-корисної праці.

ФУНКЦІЇ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

ДІАГНОСТИЧНА	вивчення особливостей розвитку й поведінки учнів, рівня їх вихованості
ОРГАНІЗАТОРСЬКА	залучення учнів до різноманітної діяльності: пізнавальної, спортивної, художньо-творчої тощо
ВИХОВНА	формування в учнів почуття національної свідомості, любові до Батьківщини, наукового світогляду, морального обличчя, екологічної свідомості, піклування про фізичний розвиток, розширення пізнавальних інтересів тощо
КООРДИНАЦІЙНА	об'єднання спільних зусиль і вимог учителів-предметників, батьків, громадських організацій, позашкільних установ задля отримання позитивного результату виховання учнів
СТИМУЛЮЮЧА	своєчасне виявлення негативних відхилень у діяльності, поведінці учнів та успішному їх подоланні, а також залучення школярів до організації й проведення цікавих і корисних справ
ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА	надання методичної й практичної допомоги учням, активу класу, батькам
СОЦІАЛЬНА	виявлення і вивчення чинників, що впливають на розвиток та формування особистості учнів, сприяння нейтралізації впливу негативних чинників і формування навичок соціальної поведінки

Починаючи роботу з класом студенту-практиканту необхідно розглянути особисті справи учнів, провести бесіди з класним керівником й учителями, за можливості, проаналізувати класний журнал за попередній навчальний рік і скласти загальне уявлення про успішність, позитивні сторони і недоліки класу, традиції колективу для того, щоб визначити найефективніший підхід до організації виховної роботи.

ПЛАНУЮЧИ ВИХОВНУ РОБОТУ НА ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТ МАЄ ВРАХОВУВАТИ:

- психолого-педагогічну обстановку в колективі, міжособистісні зв'язки;
- виховання реалізується лише через діяльність, тому необхідно включати учнів в пізнавальну, патріотичну, трудову, художньо-естетичну, спортивно-оздоровчу діяльність;
- слід передбачати різноманітні форми роботи з учнями (індивідуальні, групові, колективні), що сприяли б різнобічному розвитку й вихованню учнів;
- система позакласної виховної роботи має бути спрямована на організацію, виховання і розвиток учнівського колективу;
- важливо, щоб план містив позакласний захід, який відповідає конкретній

педагогічній ситуації, віковим і індивідуальним особливостям учнів, рівню розвитку колективу.

ЯКИМ ЧИНОМ ПІДГОТУВАТИ І ПРОВЕСТИ ПОЗАКЛАСНИЙ ВИХОВНИЙ ЗАХІД?

Проведення позакласних виховних заходів є одним з видів роботи класного керівника. Тематика таких заходів визначається віковими особливостями класу, рівнем розвитку учнівського колективу, конкретним педагогічними ситуаціями, випадками девіантної поведінки серед учнів, загальними виховними завданнями закладу загальної середньої освіти тощо. Позакласний виховний захід може проводитися у формі бесіди із запрошеним фахівцем, класної години, спільних зборів учнів і батьків, обговорення фільму або публікації, диспутів тощо. Так, для учнів 7-8 класів можна запропонувати провести класну годину «Молодіжний сленг» чи захід, присвячений проблемі самовиховання характеру «Залізна воля: сталевий характер»; для учнів 9-х класів – заходи щодо запобігання комп'ютерній залежності або про взаємостосунки між дівчатами і хлопцями.

Обираючи форму проведення, студенту-практиканту слід орієнтуватися на особливості класного колективу, рівень вихованості учнів класу. Після визначення теми заходу, необхідно усвідомити на виховання яких якостей особистості учнів він спрямований. Це допоможе студенту чітко сформулювати його цілі.

Під час підготовки важливо психологічно налаштувати учнів на його виховну сутність, заохочувати прояви творчості, зацікавленості. Слід мати на увазі, що навіть за найкращої підготовки на майстерності педагог не досягне задуманого, якщо самі учні не братимуть активну участь у підготовці і проведенні заходу.

ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ ВКЛЮЧАЄ НАСТУПНІ ЕТАПИ:

1. консультація з класним керівником, керівниками практики з приводу тематики і терміну проведення заходу;
2. практична допомога класного керівника або педагога-організатора у ході підготовки заходу;
3. робота з активом класу щодо організації діяльності учнів: уточнення обов'язків і повноважень кожного учня, встановлення конкретних термінів виконання окремих завдань тощо;
4. передбачення елементів обговорення, відкритого обміну думками в ході заходу;
5. забезпечення згуртованої, злагодженої роботи колективу, формування стосунків співробітництва, взаємодопомоги;
6. тактовна допомога дітям.

ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ СЛІД ПОТУРБУВАТИСЯ ПРО:

- місце проведення та оформлення приміщення: підготовку обладнання,

аудіовізуальних приладь, проекторів та інших ТЗН з метою візуального і звукового оформлення заходу;

➤ оформлення заходу: виготовлення запрошень, підбір костюмів, прізів тощо;

➤ запрошення гостей: адміністрації закладу освіти, учителів, батьків, представників громадськості;

➤ підбір кандидатури ведучого заходу;

➤ написання остаточного сценарію заходу з щохвилинним плануванням його частин;

➤ своєчасність початку та організоване завершення заходу;

➤ дотримання регламенту;

➤ запобігання перевтоми та врахування особливостей фізичного розвитку учнів;

➤ дотримання санітарно-гігієнічних вимог, правил пожежної безпеки та техніки безпеки;

➤ зовнішній вигляд учнів;

➤ дисципліну.

Підготовлений сценарій надається на перевірку і затвердження класному керівнику *не пізніше, ніж за день до його проведення. Без затвердженого сценарію студент-практикант до проведення позакласного виховного заходу НЕдопускається та отримує незадовільну оцінку!*

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дунець Л. М. Форми і методи профорієнтаційної роботи у вищому навчальному закладі. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №1(7). 2013. С. 86-88.
2. Зайченко І. В. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. Київ : «Освіта України», «КНТ», 2008. 528 с.
3. Методичні матеріали з проведення виховної роботи в університеті. Івано-Франківськ : Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 2014. 42 с.
4. Організація масових і театралізованих свят : методичні рекомендації . Запоріжжя : Комунальна установа «Обласний методичний центр культури і мистецтва» Запорізької обласної ради <http://www.zomc.org.ua/vidannya/item/1557-metodychni-rekomendatsii-orhanizatsiia-masovykh-i-teatralizovanykh-sviat>
5. Павлюк І.В. Особистість сучасного вчителя в новій школі. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/administration/41904/
6. Туркот Т. І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон : Олді- плюс, 2013. 466 с.
7. Туркот Т.І. Психологія і педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Херсон : Олді-плюс, 2013. 516 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 456 с.

ДОДАТОК А

ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПРОВЕДЕНОГО УРОКУ

Виконання вимог програми:

Наскільки зміст уроку відповідав вимогам програми.

Яким чином реалізовувалися у змісті уроку загальнодидактичні принципи, зокрема, науковості, доступності і дохідливості, системності і послідовності, зв'язку теорії з практикою?

Чи сприяли зміст і структура уроку формуванню логічних умінь (умінню аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки), спеціальних умінь (працювати з роздавальним матеріалом, проводити досліди), загальнонавчальних умінь (працювати з підручником, ілюстраціями, таблицями, схемами)?

Яким чином здійснювалися міжпредметні зв'язки?

Формулювання цілей і завдань уроку:

Чи правильно були визначені і реалізовані основна навчальна, виховна і розвивальна цілі?

Чи були враховані вікові і психолого-фізіологічні особливості класу, індивідуальні особливості конкретних учнів?

Обґрунтованість вибору типу уроку, його структури і змісту:

Доцільність вибраного типу з погляду вивчення теми в цілому.

Чи оптимально був визначений зміст уроку, чи відповідав він вибраним цілям і завданням, типу уроку?

Що було найбільш суттєвим на моєму уроці?

Чи всі етапи структури уроку були розкриті?

Ефективність застосування засобів, методів і форм навчання:

Які засоби і методи навчання використовувались на кожному етапі уроку. Як їх вибір і співвідношення відповідали цілям, змісту і типу уроку, особливостям учнів?

Чи вдалося ефективно використати наявне в кабінеті обладнання?

Яким чином були застосовані наочні засоби навчання?

В якій якості застосовувалась комп'ютерна техніка?

Які загальні форми навчання (фронтальні, групові, індивідуальні) домінували на уроці? Чи вдалий їх вибір та співвідношення?

о Як була встановлена організація навчально-пізнавальної діяльності учнів класу? Чи постійно контролював себе запитаннями: «Я пояснюю, а що в цей час робитимуть учні?» та «Я запитую, а чим займається клас?»

Які прийоми роботи учнів з підручником застосовувалися на уроці? Чи аналізували учні малюнки підручника? Як використовувався апарат організації засвоєння знань? Чи відводився час для самостійної роботи учнів з підручником? Чи робилися умовиводи після читання? Чи зверталася увага учнів на уміння знаходити головне в прочитаному?

Які прийоми термінологічної роботи були застосовані на моєму уроці, зокрема: називання термінів уголос; робота над засвоєнням нових понять;

виявлення змісту понять (семантика, смислове значення); запис поняття на дошці та в зошитах учнів.

Ефективність застосування прийомів самостійної роботи учнів під час засвоєння і закріплення нових знань:

- Яким чином організовувалася самостійна робота учнів?
- Яким чином перевірялися результати самостійної роботи учнів?

Ефективність проведення заходів контролю і корекції знань, умінь і навичок учнів на уроці:

Як поєднувалися метод фронтальної контролюючої бесіди та індивідуальне усне опитування?

Завдання якого рівня (репродуктивного, продуктивного чи творчого) переважали під час перевірки?

Чи застосовувався метод бесіди під час пояснення?

Чи мали місце завдання експериментальної перевірки?

Як використовувалися нетрадиційні методи перевірки знань, а саме, розгадування загадок і кросвордів?

Чи застосовувався індивідуальний і диференційований підходи під час контролю і корекції знань, умінь і навичок?

Оцінювальна діяльність учителя на уроці

Аналізуючи урок згадай, як відповідали учні.

Чи об'єктивно, з коментарями та у відповідності до критеріїв оцінювалися знання за роботу на уроці?

Чи співпадали мої оцінювальні судження з державними вимогами, які висуваються до усних і письмових відповідей?

Як відбувалося вербальне оцінювання відповідей учнів?

Ефективність організації домашньої роботи учнів:

Чи вірно визначались обсяг та складність домашнього завдання?

Чи було воно диференційовано?

Як здійснювався інструктаж виконання домашнього завдання?

Чи не допущено відхилень від встановлених норм?

Результати уроку:

Чи вдалося мені зацікавити та організувати роботу класу?

Чи відчувалася атмосфера доброзичливості і партнерства між мною та учнями, серед учнів класу?

Пропозиції щодо усунення прогалин і недоліків у майбутньому.

ДОДАТОК Б

**ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПРОВЕДЕНОГО
ПОЗАКЛАСНОГО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО ЗАХОДУ**

Аналізуючи проведений позакласний мовно-літературний захід, студент має дати відповіді на такі запитання.

Виконання вимог програми:

Наскільки зміст заходу відповідав вимогам програми, співвідносився з тематикою уроків української мови та літератури, як здійснювалися міжпредметні зв'язки?

Яким чином реалізовувалися у змісті заходу загальнодидактичні принципи, зокрема, науковості, доступності і дохідливості, зв'язку теорії з практикою?

Чи сприяв захід формуванню логічних, загальнонавчальних і спеціальних умінь?

Ефективність організації заходу:

Чи правильно були визначені і реалізовані навчальні, виховні й розвивальні цілі?

Чи були враховані вікові і психологічні особливості класу, індивідуальні особливості конкретних учнів?

Яким чином організовувалася участь учнів у підготовці заходу (ініціатива учнів, розподіл доручень, розподіл ролей, участь у оформленні, залучення до технічної підтримки заходу тощо);

Ефективність проведення заходу:

Чи оптимально був визначений зміст заходу, чи відповідав він вибраним цілям і завданням? Що було головним, найбільш суттєвим у змісті заходу?

Чи методично обґрунтований відбір матеріалу, композиція матеріалу?

Чи все заплановане у сценарії було реалізовано?

Які засоби і методи навчання використовувались під час заходу? Як їх вибір співвідношення відповідали цілям, змісту і віковим особливостям учнів?

Яким чином була застосована наочність?

У якій якості залучалась до проведення заходу комп'ютерна і проектувальна техніка?

Яким чином поєднувалися загальні форми навчання (фронтальні, групові, індивідуальні) під час заходу?

Завдання якого рівня (репродуктивного, продуктивного чи творчого) переважали у змісті заходу?

Яким чином застосовувалися прийоми емоційного впливу, активізації учасників тощо.

Чи вдалося мені зацікавити та організувати роботу класу?

Чи відчувалася атмосфера доброзичливості і партнерства між мною та учнями, серед учнів класу?

Який вплив матиме здобутий досвід проведення позакласного заходу для моєї подальшої педагогічної роботи.

ДОДАТОК В

ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПРОВЕДЕНОГО ПОЗАКЛАСНОГОВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Аналіз виховного заходу являє собою розгорнуту, мотивовану його оцінку з пропозиціями щодо можливого вдосконалення виховного процесу. Оформлюється аналіз виховного заходу в довільній формі у вигляді зв'язного викладу, де відображаються наступні моменти.

1. Актуальність, обґрунтованість та своєчасність розгляду обраної теми. Її відповідність віковим особливостям та інтересам дітей. Міра участі вихованців у доборі теми виховного заходу.

2. Доцільність обраної форми проведення виховного заходу, її відповідність віку та можливостям дітей і виховного середовища.

3. Грамотність формулювання цілей, їх конкретність та повнота, міра їх досягнення (недосягнення), причини цього.

4. Якість оформлення, методичного забезпечення, використання наочності.

5. Якість проведення підготовчої роботи. Наявність плану підготовки виховного заходу. Охоплення дітей підготовчою діяльністю. Конкретність і посиленість доручень, їх відповідність індивідуальним виховним цілям. Контроль за виконанням.

6. Зміст виховного заходу, логічність побудови сценарію, зв'язаність його складових частин. Змістовна та емоційна насиченість виховного заходу.

7. Організація проведення виховного заходу. Своєчасність, змістовність, естетичність об'яви. Підготовка приміщення. Організаційна чіткість початку та кінця виховного заходу, плавність переходів між його частинами. Якість виконання планових (позапланових) ролей.

8. Активність, самостійність, зацікавленість школярів, частка участі студента-практиканта в підготовці та проведенні масового виховного заходу. Культура міжособистісних стосунків його учасників на всіх етапах підготовки та проведення виховного заходу.

9. Естетика виховного заходу.

10. Якість підбиття підсумків позакласного виховного заходу.

11. Висновки, зауваження, пропозиції. Чи досягнуто поставлені цілі. Основні переваги та недоліки виховного заходу, шляхи подолання останніх.

Загальна оцінка виховного заходу та рекомендації щодо вдосконалення виховного процесу в класі і закладі освіти.

ДОДАТОК Г

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УЧНЯ

Загальні відомості:

- прізвище, ім'я, по батькові (*мають бути обов'язково зміненими*);
- дата народження (*мають бути обов'язково зміненими*);
- загальний фізичний розвиток;
- стан здоров'я;
- сімейні умови, склад сім'ї, характеристика батьків та їхній культурний рівень (*узагальнена характеристика*), режим життя дитини, спілкування з однолітками поза школою.

1. Загальний розвиток:

- особливості мислення, рівень абстрактного мислення (аналіз, синтез, виявлення причинних зв'язків, здійснення висновків абощо);
- спрямованість, інтереси, потреби, схильності;
- особливості характеру, індивідуальні реакції на події;
- особливості пам'яті та процесу запам'ятовування;
- тип інтелекту та професійні можливості;
- вольові якості, здатність до довготривалих трудових зусиль.

2. Ставлення до навчання і праці:

- Успішність (які оцінки переважають, з якого предмета вчиться найкраще);
- організованість і старанність у навчальній роботі, вміння працювати самостійно;
- інтерес до знань (зацікавлений чи ні, виявляє інтерес до окремих предметів);
- ставлення до елементів праці в школі (лабораторні роботи, чергування, підтримка чистоти в класі, на шкільному подвір'ї).

3. Дисциплінованість і навички культури поведінки:

- загальна характеристика поведінки (поводить себе спокійно, стримано чи не контролює своїх емоцій);
- виконання шкільного режиму (дотримується правил поведінки, порушує їх навмисно або через недбалість; найбільш типові порушення дисципліни);
- виконання вимог і розпоряджень учителів (виконує за першою вимогою, з бажанням чи примусово);
- чемність у спілкуванні з учителями, дорослими;
- володіння навичками культури поведінки (ставлення до літніх людей і молодших за себе, поступається місцем для людей похилого віку, з повагою ставиться до протилежної статі).

4. Громадська спрямованість та активність:

- ставлення до громадського життя колективу (дорожить ним, байдужий, ставиться негативно);

інтерес до громадського життя країни (користується інформацією про події в країні і за кордоном);

чи виконує громадські доручення, бере участь у діяльності органів самоуправління;

чи виступає на зборах колективу, громадських організацій з пропозиціями, з критикою недоліків, чи здатний висловлювати власну думку;

активний чи байдужий у громадсько-корисній діяльності.

5. Стосунки з товаришами:

становище в колективі (чи користується повагою й авторитетом серед товаришів по класу, чим обумовлені стосунки, які склалися);

чи задоволений своїм становищем у колективі та яке становище хотівби зайняти;

ставлення до товаришів по класу (поважає чи байдужий до них; чи бувають конфлікти, їх причини);

яку роль відіграє в житті класу (активний член колективу чи сторонній спостерігач).

6. Моральні цінності:

політична культура та толерантність.

Відданість Батьківщині, її Конституції, повага до Національного прапора і Гімну;

відданість демократичним цінностям – повазі до людини та її прав, свободі вибору;

усвідомлення себе як громадянина Землі, турбота про екологічну безпеку і виживання людства;

повага до різноманітності: расова і національна терпимість, повага до інших народів та їхніх культур;

відданість цінностям сім'ї, повага до батьків, до кожної людини як самоцінності;

дотримання у стосунках з людьми таких цінностей, як турбота, повага, довіра, відповідальність;

відчуття власної відповідальності за все, що відбувається навколо.

Примітка: кожний пункт характеристики має бути підтвердженим заповненою учнем анкетною та інтерпретацією результатів анкетування, зробленою студентом.

ДОДАТОК Д

ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНА СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ

Письмове оформлення аналізу уроку української мови і літератури та його обговорення здійснюється за наступним планом:

1. Загальні відомості

Дата проведення уроку. Предмет. Клас. Прізвище, ім'я, по-батькові учителя. Тема уроку (як вона визначена вчителем).

2. Мета відвідування уроку.

3. Цілі уроку та їх досягнення.

4. Організація уроку. Своєчасність початку і завершення уроку. Який урок за розкладом. Кількість учнів. Готовність учнів, обладнання і кабінету до уроку (охайність та порядок в класній кімнаті, чи достатньо вона провітрена, чи не заважає заняттям шум на вулиці, в коридорі тощо). Наявність у вчителя плану-конспекту уроку.

5. Обґрунтованість вибору типу уроку, його структури і змісту. Відповідність змісту уроку програмі. Наукова правильність висвітлення матеріалу. Зв'язок теорії з практикою, з життям. Місце даного уроку в системі уроків з теми (зв'язок з попереднім матеріалом, як цей зв'язок здійснювався на даному уроці). Тип уроку, доцільність вибраного типу з точки зору вивчення теми в цілому. Структура уроку (з яких етапів складається урок, чи доцільно вибрана вчителем послідовність цих етапів, наскільки вміло вчитель переходить від одного етапу уроку до іншого, співвідношення етапів у часі).

6. Ефективність застосування методів і прийомів навчання. Які методи застосовувались вчителем на різних етапах уроку (при викладанні нового матеріалу, для закріплення нового матеріалу, для перевірки ЗУН учнів і т. ін.). Відповідність методів навчання змісту і типу уроку, а також віковим особливостям учнів на уроці. Чи мали місце проблемні ситуації в процесі навчання. Методика перевірки та оцінювання знань учнів (в тому числі як здійснювалась перевірка домашнього завдання, виявлення допущених помилок та недоліків у ЗУН учнів). Домашнє завдання (обсяг, характер, коли воно задавалось, яким чином, як пояснювалося, наскільки зрозуміли його учні).

7. Ефективність застосування засобів навчання.

Використання демонстраційного та учнівського експерименту. Застосування наочності на уроці, ТЗН, комп'ютерів.

8. Діяльність учнів на уроці. Підготовка до уроку. Активність і продуктивність навчальної діяльності, їх залежність від змісту уроку. Види самостійної роботи учнів на уроці, їх методична цінність. Співвідношення колективної та індивідуальної роботи учнів. Інтерес до уроку. Вказати моменти найбільшої зосередженості уваги учнів на уроці та моменти відвертання уваги (назвати причини тих і інших). Дисципліна та поведінка класу й окремих учнів на уроці, чим вони в основному визначались (матеріалом, що вивчався, обставинами, настроєм вчителя і т. ін.). Чи були випадки порушення дисципліни та їх причини? Ставлення вчителя й учнів до дезорганізаторів.

Ставлення учнів до вчителя. Культура праці. Культура мовлення.

9. Діяльність учителя на уроці. Уміння «володіти» класом, підтримувати дисципліну. Уміння організовувати роботу класу, підвищувати активність учнів, зацікавленість та увагу до матеріалу, що вивчається. Дати аналіз запитань та завдань вчителя, наскільки вони сприяли розумовій діяльності учнів; вказати на вікові особливості мислення, які виявилися на уроці). Індивідуальний підхід до учнів. Правильність оцінювання відповідей учнів. Педагогічний такт. Витримка. Кмітливість. Гумор. Культура мовлення. Дикція, голос, ритм викладу матеріалу. Міміка, жестикуляція, постава, місцезнаходження вчителя в класній кімнаті. Зовнішній вигляд учителя. Стиль роботи вчителя (енергійність, рішучість, захопленість, або навпаки, млявість, в'ялість, байдужість). Чи користується вчитель авторитетом у учнів?

Результати уроку. Виконання вчителем плану уроку. Досягнення мети. Об'єм і якість знань, вмінь та навичок, набутих учнями на уроці, їх усвідомлення, глибина, міцність. Позитивні та негативні сторони уроку, його оцінка. Зауваження і пропозиції по усуненню недоліків.

ДОДАТОК Е

ПРАВИЛА ТЕХНІКИ ОРГАНІЗАЦІЇ УЧНІВ НА НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Заходьте до класу за 10-15 хвилин до дзвінка.
2. З'являйтеся перед учнями усміхнені, не використовуйте «закрити позу» (схрещені руки).
3. У поставі тіла виявляйте діловитість, рішучість, впевненість, готовність до праці.
4. Впевненим кроком підійдіть до робочого стола, уважно подивіться на всіх учнів і на кожного зокрема.
5. Доброзичливо та голосно привітайтеся з учнями.
6. Перевірте (непомітно для учнів) стілець, на якому будете сидіти, аби уникнути неприємностей.
7. Перевірте готовність учнів і класу до уроку (наявність зошитів, підручників, щоденників та ін., підготовку дошки, іншого обладнання).
8. Забезпечте психологічну готовність учнів до роботи, зацікавивши своїм предметом, неординарним запитанням тощо.
9. Повідомте тему та мету уроку.
10. Проведіть урок за обраною темою.
11. Проведіть підсумок роботи на уроці, виставте учням оцінки й дайте домашнє завдання.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
035 ФІЛОЛОГІЯ

Розробник:

Луценко Валентина Іванівна

У редакції автора

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19